

אוניברסיטת חיפה – מכללת מבח"ר
רפואה וסייעוד – היבטים אתיים ומשפטיים
שנת הלימודים תשע"ו 2015/2016

מרצה: ד"ר נעמה ויצ'נר, Naamawit@zahav.net.il

תאור הקורס: סוגיות רבות סביב הטיפול בחולים ועבודה במערכת הבריאות מעלות שאלות אתיות, משפטיות וחברתיות. אחיות, כמו רופאים ועובדים אחרים במערכת הבריאות בישראל, נתקלים לעתים קרובות בדילמות מוסריות ואתיות המצריכות לא אחת היכרות גם עם עולם המשפט.

מטרות הקורס: עריכת היכרות עם העקרונות האתיים המרכזיים והמסגרת המשפטית המלווים את הטיפול בחולים ובני משפחותיהם, דיון בנושאים העיקריים ובדילמות המרכזיות אשר מצריכים קבלת החלטות ערכית, ובחינת דרכים לפתרונות אפשריים של דילמות אלה.

צינון סופי: על הסטודנטיות יהיה להגיש עבודה לקביעת הציון, בהתאם להנחיות המרצה. ניתן להגיש את העבודה בזוגות.

רשימת מקורות:

1. מבוא: מהי אתיקה רפואית, מהם העקרונות האתיים החשובים ומהו משפט רפואי

1. ד. רובינשטיין, נ. טבק, **אתיקה בסייעוד עכשווי**, דיונון, 2013, עמ' 41-11, 47-59.
2. הסתדרות האחיות והאחים בישראל, **הקוד האתי לאחיות ולאחים בישראל**, 2004.

העשרה:

3. א. כרמי, המשפט הרפואי מהו? **רפואה ומשפט** 27 (נובמבר 2002), 5-7.
4. ע. גולן, יחסי הגומלין בין חוק לאתיקה - האתיקה בחוק ובמגבלות החוק, **רפואה ומשפט** (ינואר, 2013) 19.
5. נ. קרקו-אייל, יתרונות וחסרונות המשפט והאתיקה כאמצעים להסדרת יחסי מטפל-מטופל, **רפואה ומשפט** (ינואר, 2013), 25.

2. הזכות לטיפול רפואי מול הקצאת משאבים מוגבלים ברפואה

1. חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994
2. משרד הבריאות, חוזר 6/10 מתן שירותים שאינם בסל למבוטחי הקופה
3. ע"ע 575/09 מכבי שירותי בריאות נ' יורם דהאן ז"ל, מאגר נבו, מיום 6.11.2011
4. ע"ע 33066-11-12 מכבי שירותי בריאות נ' ילנה גילגור, מאגר נבו, מיום 19.3.2014

העשרה:

5. כ. שלו, **בריאות משפט וזכויות האדם**, הוצאות רמות, 2003, עמ' 36-27, 61-55, 167-157
6. משרד הבריאות, דו"ח הוועדה המייעצת לחיזוק מערכת הבריאות הציבורית (דו"ח ועדת גרמן), יוני 2014
7. דב"ע 5-7/97 מדזיני נ' קופ"ח כללית, פד"ע לג 193
8. דב"ע 7-4/97 קופ"ח כללית, נ' לילי כרמל, פד"ע לג 431
9. ע"ע 1091/00 שטרית נ' קופ"ח מאוחדת, פד"ע לה 5

<http://www.health.gov.il/PublicationsFiles/GermanCommittee2014.pdf>

- 10. ע"ע 1507/02 בן צבי נ' מכבי שירותי בריאות, מאגר נבו (2003).
- 11. בג"ץ 2974/06 ויקי ישראלי נ' הועדה להרחבת סל הבריאות, (טרם פורסם)
- 12. ט. חורב, מעורבות מערבת המשפט בעיצוב מדיניות הבריאות, רפואה ומשפט 32 (2005)
- 15.
- 13. ד. שפרלינג, ועדות החריגים של קופות החולים: מגמות חדשות בשאלת מעמדן ותרומתן לנגישות הטיפול הרפואי ולאיכותו, רפואה ומשפט 44 (2011) 26

3. הסכמה למתן טיפול רפואי: על עיקרון האוטונומיה וכלל ההסכמה מדעת

- 1. חוק זכויות החולה, התשנ"ו – 1996
- 2. משרד הבריאות, חוזר 20/96, הסכמת החולה לטיפול רפואי לאור חוק זכויות החולה
- 3. משרד הבריאות, חוזר 18/95, הסכמה לטיפול רפואי
- 4. משרד הבריאות, חוזר 6/03 הנחיות לשימוש בייפוי כוח לפי חוק זכויות החולה
- 5. משרד הבריאות, חוזר 23/10 שימוש בטופסי הסכמה בתהליך קבלת הסכמה מדעת לטיפול
- 6. ע"א 1303/09 מרגלית קדוש נ' בית חולים ביקור חולים, מאגר נבו מיום 5.3.2012

העשרה:

- 7. ע"א 3108/91 רייבי נ' ויגל, פ"ד מז (2) 497
- 8. ע"א 4384/90 ואתורי נ' בית חולים לניאדו, פ"ד נא (4) 171
- 9. ע"א 2781/93 דעקה נ' בית-החולים כרמל, פ"ד נג (4) 526
- 10. ע"א 4960/04 סידי נ' קופת חולים כללית, מאגר נבו מיום 19/12/2005, השופט ריבלין-15
- 11. ע. גולן, הסכמה מדעת לטיפול רפואי, פרלשטיין-גינסור, 2008, עמ' 53-1, 60-75, 78-96, 161-173
- 12. נ. קרקו-אייל, דוקטרינת ההסכמה מדעת בחוק זכויות החולה, נבו, 2008, 281-338, 359-398

4. סירוב ואי הסכמה למתן טיפול רפואי

- 1. חוק זכויות החולה, תשנ"ו – 1996, פרק ד', סעיפים 13 (ד) ו- 15
- 2. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו- 2005
- 3. ע"פ 480/85 קורטאם נ' מדינת ישראל, פ"ד מ (3) 673
- 4. ע"ש 8068/00 הסתדרות מדיצינית הדסה נ' הי"מ (פס"ד מיום 1/6/00) פורסם בנבו

העשרה:

- 5. הי"פ (מחוזי- ת"א) 759/92 צדוק נ' בית האלה, פס"מ תשנ"ב (ב) 185, סעיפים 1, ד5-ז, 7-8
- 6. הי"פ (מחוזי- ב"ש) 1030/95 גלעד נ' סורוקה, פס"מ תשנ"ו (1) 441, סעי' 1-12, 17-18
- 7. הי"פ (מחוזי- ת"א) 2242/95 איתי ארד נ' קופ"ח כללית, פס"מ תשנ"ה (2) 253
- 8. הי"פ (מחוזי- ת"א) 529/01 פלונית נ' הכללית שרותי בריאות, תקדין-מחוזי 2001 (2) 2547
- 9. הי"פ (מחוזי- ת"א) 929/04 חסוי נ' אסף הרופא, פס"מ תשס"ג (1) 946
- 10. נ. קרקו-אייל, דוקטרינת ההסכמה מדעת בחוק זכויות החולה, נבו, 2008, עמ' 425-438

5. קבלת הסכמה לטיפול רפואי מקטינים

- 1. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב- 1962, פרק ראשון, פרק שני וסעיף 68.
- 2. חוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך- 1960

3. חוק העונשין, תשל"ז-1977, סעיף 316
4. חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, תשנ"ו-1996
5. חוק מידע גנטי, התשס"א – 2000, פרק ה'
6. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005, סעיפים 6, 24-28.
7. משרד הבריאות חוזר 4/04, **ביקורי קטינים במרפאה ראשונית ללא מלווה**
8. משרד הבריאות, חוזר 28/09, **מיסוד הקשר בין ההורים לבין מערכת הבריאות ביחס לילדיהם**
9. המועצה הלאומית לפדיאטריה, **טיפול רפואי בקטינים – גיל ההסכמה וסוגיות משיקות**, דוח מיום 1.12.2010.
10. הכנסת, מרכז המחקר והמידע, **מתן טיפול רפואי לקטין בלי הסכמת הוריו או במצבי מחלוקת ביניהם**, מיום 24.2.14
11. רע"א 5587/97 **היועמ"ש נ' אכר בן-קטין**, פ"ד נא (4) 830
12. תמ"ש (ירושלים) 54977-10-10 **מרכז הרפואי שערי צדק נ' א', מאגר נבו**, מיום 19.2.2014

העשרה:

13. ע"א 506/88 **שפר נ' מדינת ישראל**, פ"ד מח (1) 87
14. תמ"א (מחוזי-ירושלים) 26/82 **היועמ"ש נ' פרופ' ציודאלי**, פס"מ מג(1) 225
15. ת"א (י-ם) 349/90 **היועמ"ש נ' שני כהן**, תקדין מחוזי 90 (2) 482
16. בג"ץ 2098/91 **פלוני נ' פקידת לשכת הסעד בירושלים**, פ"ד מה(3) 217
17. תמ"ש (ת"א) 58623/01 **כ.צ. נ' כ.א.**, תקדין-משפחה 2004 (2) 371
18. תמ"ש (תל-אביב) 26442-04-11 **מרכז רפואי ת"א סוראסקי-איכילוב נ' א.מ. (קטינה)**, נבו, מיום 7.7.2011
19. ע. ניב-יגודה, ע. כצלסון היבטים משפטיים ופסיכולוגיים של קבלת החלטות בנוגע לטיפול רפואי בילדים במצבי מחלוקת בין ההורים, **המשפט טו(2) (2011) 551**
20. ר. גילבר, הקלות בלתי נסבלת של הקיום, **משפט ברשת: זכויות אדם- כתב עת מכון**, (אפריל, 2014)
21. מ. גבע, דיון פילוסופי- אתי-משפטי: סמכות ההכרעה של מתבגרים בהקשר להחלטות הקשורות בבריאותם, בתוך ד. רובינשטיין, נ. טבק (עורכות), **אתיקה בסייעוד עכשווי**, דיונון מבית פרובוק (2013), עמ' 219-244

6. קבלת הסכמה לטיפול רפואי בחולה בגיר חסר כשרות משפטית

1. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, פרק שלישי, סעיף 68
2. חוק ההגנה על חוסים, תשכ"ו – 1966
3. ר"ע 698/86 **היועמ"ש נ' פלוני**, פ"ד מב (2) 661
4. ה"פ (מחוזי-ת"א) 759/92 **מרים צדוק נ' בית האלה בע"מ**, פס"מ תשנ"ב (ב) 185

העשרה:

5. ע"א 506/88 **שפר נ' מדינת ישראל**, פ"ד מח (1) 87
6. ב"ש (טבריה) 126/90 **מדינת ישראל נ' טרבליסי**, פס"מ תש"ן 206
7. ב"ש 9/95 (בית שאן) **מדינת ישראל נ' פלוני**, פס"מ נה (4) 24
8. ה"פ (מחוזי-ת"א) 10403/99 **לובצקי נ' היועמ"ש**, (לא פורסם)
9. ע"א 3031/99 **היועמ"ש נ' לובצקי** (לא פורסם)
10. ה"פ (מחוזי-ת"א) 929/04 **חסוי נ' אסף הרופא**, פס"מ תשס"ג (1) 946
11. ה"פ (מחוזי-ת"א) 603/05 **פלוני נ' ארבל**, מאגר נבו, מיום 3.11.2005
12. ה"פ (מחוזי-ת"א) 813/05 **פלוני נ' היועמ"ש** (מיום 1.12.2005)
13. תמ"ש (משפחה- ראשון-לציון) 28450/09 **היועמ"ש נ' ב.ו.ו.**, מאגר נבו, מיום 13.9.2009
14. א"פ (פתח-תקווה) 21169-06-13 **ק. נ' מ.**, מאגר נבו, מיום 29.7.2013
15. א"פ (ירושלים) 3792/05 **הקרן לטיפול בחסויים נ' היועמ"ש**, מאגר נבו, מיום 1.6.2011

7. סודיות רפואית: הסדרה כללית ומניעת הפצת מחלת האיידס

1. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, התשנ"ב-1992, סעיף 7
2. חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996, סעיפים 19 - 20
3. משרד הבריאות, חוזרי מנכ"ל 4/96 ו- 19/96, **הסודיות הרפואית וצנעת הפרט**, מיום 11.8.1996
4. פקודת בריאות העם 1940, סעיפים 11-23
5. תקנות בריאות העם (הודעות על מחלות מידבקות), התשכ"א - 1961
6. צו בריאות העם (בדיקות רפואיות ומתן הוראות לעניין תסמונת הכשל החיסוני הנרכש), התשנ"ח - 1987
7. חוק העונשין, התשל"ז - 1977, סעי' 218
8. משרד הבריאות, חוזר 45/2005, **נוהל למניעת הפצת איידס לבן/בת זוג מיניים**, מיום 18.12.2005
9. א. סלטון, ד. שם-טוב, יידוע בן/בת זוג או שותף/פה ליחסי מין, של נשא HIV או חולה AIDS, על אודות מצבם הרפואי של הנשא/החולה, **רפואה ומשפט** 41 (2009), 26.

העשרה:

10. בג"צ 447/72 **ישמחוביץ נ' ברוך**, פ"ד כ"ז (2) 253
11. ע"פ (מחוזי- ב"ש) 560/96 **פלנסיה נ' מדינת ישראל**, פדאור 97 (6) 765
12. ע"פ 11699/05 **סרפו נ' מדינת ישראל**, פדאור 08 (21) 843, (2008)
13. ע"פ (מחוזי- ת"א) 70834/08 **חגשי נ' מדינת ישראל**, מאגר נבו, מיום 15.07.09

8. השתלות ותרומת איברים (קביעת מוות, תרומה מן המת, תרומה מן החי)

1. חוק האנטומיה והפתולוגיה, תשי"ג-1953
2. חוק השתלת איברים, התשס"ח-2008
3. חוק מוות מוחי נשימתי, התשס"ח-2008
4. משרד הבריאות, חוזר 24/11 **קבלת הסכמת אדם בחייו - לתרומת איבריו לאחר מותו**

העשרה:

5. ע"פ 341/82 **בלקר נ' מדינת ישראל**, פ"ד מא(1) 1.
5. בג"צ 5785/03 **גדבאן ואח' נ' משרד הבריאות**, פ"ד נח (1) 29
6. רב שיח בעקבות חקיקת חוק מוות מוחי-נשימתי, התשס"ח-2008 וחוק השתלת אברים, התשס"ח-2008, **רפואה ומשפט** 38 (2008), 178
7. א. שטינברג, קביעת רגע המוות - סקירת עמדות, **אסיא נג-נד** (תשנ"ד), 5.

9. סוגיות של סוף החיים: על הטיפול בחולה הסופני (על חוק החולה הנוטה למות)

1. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005
2. תקנות החולה הנוטה למות (ועדות, מסמכים, מאגר מידע ודיווח), התשס"ח-2007
3. משרד הבריאות, חוזר 7/08 **הנחיות ליישום חוק החולה הנוטה למות**, מיום 17.3.2008, http://www.health.gov.il/hozer/mk07_2008.pdf

4. א. שטינברג, הוועדה הציבורית לענייני החולה הנוטה למות, הצעת חוק: החולה הנוטה למות, התשס"ב – 2002 **רפואה ומשפט** 26 (2002) 62.
5. ע. שפירא, חוק החולה הנוטה למות- האומנם איזון ביו-אתי ראוי? **רפואה ומשפט** (ינואר, 2013) 59-63.

העשרה:

6. א. טיכו, נוסחת האיזון הראוי בין ערך קדושת החיים לבין אוטונומיות הרצון ואיכות החיים- בחינה ביקורתית, **רפואה ומשפט** 35 (2006) 32-47.
7. ג. הלוי, האחריות הפלילית של הצוות הרפואי והמוסד הרפואי למותו של החולה הנוטה למות, **משפט רפואי וביואתיקה** 1 (2008) 65.
8. ע. אסייאג, בחינתו של האיסור על הפסקת טיפול רפואי רציף בחוק החולה הנוטה למות, **משפט רפואי וביואתיקה** 1 (2008) 160.
8. ח. רודניצקי-דרורי, חוק החולה הנוטה למות מול חוק העונשין: עבירות המתה וסיוע להתאבדות במבחן חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, **רפואה ומשפט** 35 (2006) 48.
9. י. גרין, עוד הערות למאמר "בין חוק זכויות החולה לחוק החולה הנוטה למות..." או: על זכותם של חולים דמנטיים וכרוניים למות בכבוד, **רפואה ומשפט** 43 (2011) 36-39.
10. י. אדלשטיין, חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005 במדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית-עדכון, **רפואה ומשפט** 47 (2013) 99-110.
11. ת. מירון, הנחיות רפואיות מקדימות ("צוואות בחיים")- סוגיות אתיות, בתוך ד. רובינשטיין, נ. טבק (עורכות), **אתיקה בסייעוד עכשווי**, דיונון מבית פרובוק (2013), עמ' 271-288.
12. מ. טלגם, הצעת חוק חולה סופני- גשר או הר כגיגית, **רפואה ומשפט** 28 (2003) 37.

10. ייעוץ אתי וועדות האתיקה במערכת הבריאות

1. חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996, סעיפים 13, 15, 18, 20, 23, 24.
2. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ה-2005, 5, 14, 22, 24, 28, 29, 35, 40, 42, פרק ו'
3. חוק מידע גנטי, התשס"א-2000, סעיפים 14, 20.
4. נ' ויצ'נר, דילמות אתיות וועדות אתיקה סטטוטוריות במבחן המציאות - ועדת האתיקה לפי חוק זכויות החולה כמקרה בוחן, **רפואה ומשפט** (ינואר 2013), 86.

העשרה:

5. י' אדלשטיין, האם ועדות האתיקה החקוקות בבתי חולים יכולות לממש את המטרות שלשמן נוסדו? **משפט רפואי וביואתיקה** 3 (2010), 124.
6. ג. סיגל, מ. פלד, ועדות אתיקה בבתי חולים – ישן מפני חדש תוציאו? **רפואה ומשפט** 17 (1997), 6.